Київський університет імені Бориса Грінченка

Інститут мистецтв

Кафедра академічного та естрадного вокалу

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної та навчальної роботи
_____
Олексій ЖИЛЬЦОВ
“ 19 ” 11 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

АНСАМБЛЕВИЙ КЛАС

Спеціальності 025 «Музичне мистецтво» (Сольний спів)
другого (магістерського) рівня вищої освіти
Освітньо-професійної програми
підготовки магістра музичного мистецтва
025.00.02 Сольний спів

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти
Програма № 21/90/20
(підпис) (прізвище, ініціали)
«___» _____ 2020 р.

Київ – 2020 р.

Розробник: Кириленко Яна Олексіївна, доцент кафедри академічного та естрадного вокалу; Касяченко Марія Сергіївна, викладач кафедри академічного та естрадного вокалу.

Викладачі: Кириленко Яна Олексіївна, доцент кафедри академічного та естрадного вокалу

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри академічного та естрадного вокалу

Протокол від 27.08. 2020 року № 10

Завідувач кафедри _____ (Ю.В. Мережко)

(підпис)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої (професійної/наукової) програми *(керівником проектної групи)* 025.00.02 Сольний спів

(назва освітньої програми)

___.___.2020 р.

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми

(керівник проектної групи) _____ (О.П. Опанасюк)

(підпис)

Робочу програму перевірено

___.___.2020 р.

Заступник директора _____ (А.О. Таранник)

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»___ 20__ р., протокол № __

(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»___ 20__ р., протокол № __

(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»___ 20__ р., протокол № __

(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»___ 20__ р., протокол № __

(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»___ 20__ р., протокол № __

(підпис) (ПІБ)

1. Опис навчальної дисципліни:

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання			
	денна		заочна	
«Ансамблевий клас»				
Вид дисципліни	*Обов'язкова*			
Мова викладання, навчання та оцінювання	*Українська*			
Загальний обсяг кредитів / годин	*6 / 180*			
Курс	*V*		*V*	
Семестр	*9*	*10*	-	-
Кількість змістових модулів за розподілом:	*1*	*1*	-	-
Обсяг кредитів	*2*	*2*	-	-
Обсяг годин, у тому числі:	*60*	*60*	-	-
Аудиторні	*38*	*28*	-	-
Модульний контроль	*4*	*4*	-	-
Семестровий контроль	-	-	-	-
Самостійна робота	*18*	*28*	-	-
Форма семестрового контролю	*Залік*	-	-	-

2. Мета та завдання навчальної дисципліни:

Мета дисципліни «Ансамблевий клас» – підготовка фахівців, які вільно володіють навичками вокального ансамблевого виконавства, що має:

- Поглиблене вивчення та засвоєння практичних основ ансамблевого виконавства, принципів організації та керівництва вокальним ансамблем.
- Естетичне виховання студентів, майбутніх керівників вокальних ансамблів.
- Оволодіння студентами необхідними теоретичними знаннями.
- Ознайомлення студентів із різними творами для вокальних ансамблів, а також із сучасними колективами, які виконують ці твори.
- Прищеплення молодим фахівцям уміння критично розбиратися у вокально-ансамблевій музиці.
- Вміння використовувати досвід відомих керівників у практичній роботі.
- Вміння творчо сприймати нову інформацію та вдало її використовувати під час роботи.

Завдання навчальної дисципліни:

- оволодіти системою спеціальних музично-теоретичних, вокально-ансамблевих знань, умінь і навичок;
- стимулювати розвиток індивідуальних здібностей й утворити виконавську стилістику на основі професійного володіння голосом;
- формувати уміння до інтерпретації вокальних творів різної стилістичної спрямованості;
- виховати прагнення до образного осмислення як головної особливості художньої творчості;
- стимулювати розвиток індивідуальних здібностей і формувати професійну виконавську стилістику;
- розвинути навички самостійної роботи з подолання технічних труднощів і виконавських завдань;

- сформувати ансамблеве партнерство, колективну співпрацю;
- стимулювати напрацювання ансамблевого репертуару та навичок концертно-виконавської практики;
- навчити створювати навчально-творчу атмосферу, максимально сприятливу особистісному розвитку й зростанню;
- виховати культуру мислення й мотивації до виконання професійної діяльності;
- орієнтувати студентів на постійний саморозвиток і готовність до самостійного освоєння та примноження знань упродовж усієї професійної діяльності;
- скристалізувати художній смак, розуміння стилю, форми, фактури, змісту виконуваних творів;
- розширити музичний кругозор;
- виробити правильний стереотип поведінки в колективі;
- навчити користуватися основними професійними дефініціями.

Підвищення рівня володіння знаннями про теорію вокального виконавства сприяє інтенсифікації освоєння дисциплін, в яких в тій чи іншій формі присутні вокальне виконання (клас сольного співу, вокальний ансамбль, концертмейстерський клас, хоровий клас, музично-теоретичні та музично-історичні дисципліни).

Вивчення курсу «Ансамблевий клас» сприяє професійному становленню студента, спрямоване на розвиток та вдосконалення вокально-технічних навичок, координування слуху, голосу, розвитку співочого дихання, гнучкості голосу, навичок ансамблевого співу, артистичності, емоційності виконання, які є «стержнем» кваліфікації «Сольний спів».

Робоча навчальна програма з дисципліни «Ансамблевий клас» є нормативним документом Київського університету імені Бориса Грінченка, який розроблено кафедрою академічного та естрадного вокалу на основі освітньо-професійної програми «Сольний спів».

Методи роботи курсу «Ансамблевий клас» обираються відповідно до учбової теми і залежать від індивідуальних цілей кожного студента.

Форми роботи – практична, самостійна індивідуальна та групова робота студентів, мультимедійна, дистанційний формат спілкування, он-лайн поради.

Засоби навчання – аудіо-, відеоматеріали, нотні збірки, партитури творів для вокальних ансамблів або їх скан-копії, підручники та навчальні посібники, методичні рекомендації й вказівки.

Формою контролю знань та вмінь студентів з курсу «Ансамблевий клас» є модульна контрольна робота та проведення семестрового контролю – залік (9 семестр) для денної форми та проведення семестрового контролю – залік (9 семестр) для заочної форми навчання.

За умови продовження карантину, викладання практичних занять навчальної дисципліни у **дистанційному форматі** відбуватиметься за допомогою відеокомунікаційних платформ Zoom і Skype, мобільного додатку Viber тощо та містить: написання самостійних творчих робот за темами дисципліни; вокально-інтонаційне вивчення нотного матеріалу ансамблевих партитур; здійснення усної комплексної анотації творів; знаходження образно-емоційної програми інтерпретації й індивідуальний стиль виконання. Творчі завдання для самоконтролю та контролю засвоєння знань передбачають: 1) аналіз творчого самовираження різних вокальних виконавських груп і сучасних музичних колективів; 2) перекладення самостійно обраного твору (пісні, композиції) для жіночого вокального ансамблю, враховуючи виконавські можливості колективу; 3) виявлення дикційних труднощів у творах, правила роботи над дикцією в аналізованому творі; 4) письмовий порівняльний аналіз зміни звукового саунду ансамблевих голосів в обраному програмовому творі, спираючись на його образний зміст; 5) визначення основних принципів роботи над ансамблевим строєм, враховуючи всі необхідні рекомендації; 6) формулювання особливостей роботи над ансамблевим співом; 7) надання виконавського плану роботи над твором для вокального ансамблю; 8) знання основ диригування.

Протягом проходження даного курсу у студентів мають бути сформовані наступні **програмні компетентності**: фахові (спеціальні) та предметні (вузько-профільні).

Фахові (спеціальні):

- володіти вокально-ансамблевими навичками співу, емоційним звуковідтворенням й артистичністю;
- передавати образно-емоційну виразність під час виконання твору;
- застосовувати знання та вміння в процесі вирішення професійно-виконавських завдань;
- знати основні жанри та стилі вокально-ансамблевого мистецтва.

Предметні (вузько-профільні):

- сформувати у студентів стійкі навички співу в унісон, а також співу багатоголосних творів із супроводом чи a cappella, набути навички точного інтонування;
- розвинути музичний слух і слухову пам’ять;
- виробити вокальну дикцію та вміння керувати голосовим апаратом;
- навчити досягати якісного гармонічного ансамблевого звучання;
- освоїти будову голосового апарата й основи поводження з ним;
- опанувати основні елементи ансамблевого виконавства, ансамблевої поліфонії та вокалізації, ритму, динаміки, штрихів;
- вистудіювати інструментарій і методологічну базу, необхідну для самостійної роботи над партією у творчому процесі створення художнього образу;
- підкорити засоби виконавської виразності.

3. Результати навчання за дисципліною:

У процесі навчання студенти повинні оволодіти такими знаннями.

Знати:

- ключові поняття курсу: ансамбль, партія, види та типи колективу, divisi партій, ланцюгове дихання, аколада, партитура, a cappella, стрій (мелодичний та гармонічний), унісонний ансамбль, природний ансамбль, штучний ансамбль, загальний ансамбль, поліфонічний ансамбль, гомофоно-гармонічний ансамбль, ансамбль в залежності від теситури та фактури, нюанси, агогіка, теситура, художній ансамбль, дикція, орфоепія, логічні паузи при співі, мозаїчний розбір твору, диригентська етика, тактування, диригентська сітка, ауфтакт, вокальні вправи, камертон.

Вміти:

- навчитися складати план роботи з вивчення твору;
- розподіляти завдання;
- висловлювати свої думки та відстоювати свою точку зору;
- використовувати свої знання у практичній роботі.

Володіти:

- широкою палітрою мануальних навичок для реалізації художнього змісту ансамблевої композиції;
- методикою освоєння інтонаційних, ритмічних, виконавських труднощів, закладених в ансамблевому репертуарі;
- методами роботи з ансамблевим колективом;
- комплексом знань і навичок, що дадуть змогу проаналізувати зміст твору, зрозуміти його синтетичність, жанровість, стильові виміри, форму;
- репертуаром для майбутньої діяльності;
- досвідом публічного виконання;
- професійною термінологією.

Програмні результати навчання:

- володіння емоційним виконанням, виразною мімікою, артистичністю;
- володіння єдиною манерою звукоутворення під час співу;

- володіння навиками ансамблевого музикування;
- читання партитури з листа;
- знання репертуару з курсу;
- знання особливостей концертно-виконавської діяльності.

Програмні вимоги

Програма «Ансамблевий клас» спрямована на професійне становлення учасника вокального ансамблю, передбачаючи: вдосконалення у студентів набутих умінь і навичок ансамблевого співу, вивчення складних за гармонічним і поліфонічним викладом хорових творів, розвиток мелодичного, гармонічного, тембрального слуху, органічного поєднання індивідуальної вокальної техніки з майстерністю ансамблевого виконання, розвиток ритму, внутрішньо-слухових уявлень, художнього смаку, артистичності, емоційності, естетичного сприйняття творів різних напрямів та стилів, виконавського аналізу колективного музикування

Підготовка виконавського аналізу допоможе студентові оволодіти професійними навичками, які знадобляться й під час складання Державного екзамену з методики роботи з вокальним ансамблем, і в подальшій професійній діяльності.

Під час виховання навичок доцільно:

- формувати стійкий інтерес до вокального виконавства і до процесу навчання;
- виховувати музично-образне мислення, що пов’язане із засвоєнням багатьох елементів вокальної техніки в сукупності музично-образного ладу творів, визначених навчальною програмою;
- застосовувати вокальні вправи, спрямовані на розвиток вокально-ансамблевої техніки;
- виявляти та розпізнавати засоби музичної виразності, а також застосовувати їх в практичній виконавської діяльності;

- розвивати художній смак та усвідомлене сприйняття музики в процесі вивчення творів.

Підбір ансамблевих творів здійснюється керівником колективу згідно навчального плану, тематичних концертів, оглядів, конкурсів і фестивалів. Керівник ансамблю визначає кількість вивчення ансамблевих творів та їх складність залежно від здібностей і вокальних можливостей співаків.

Начальна програма дисципліни «Ансамблевий клас» забезпечена електронним навчальним курсом (https://elearning.kubg.edu.ua/course/view.php?id=6973), форми контролю можуть перевірятися за потреби дистанційно.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назви змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт						
		Аудиторна:					модульний контроль	самостійна
		лекції	семінари	практичні	лабораторні	семестровий		
Модуль І. Змістовий модуль 1 (V курс, IX семестр) Ансамбль як творчий колектив								
Тема 1. Специфічні особливості ансамблевого музикування	6			4				2
Тема 2. Партії, що складають ансамбль	4			2				2
Тема 3. Робота над дикцією в ансамблі. Літературна вимова при співі.	6			4				2
Тема 4. Вокально-темброва культура ансамблю	10			8				2
Тема 5. Стрій в ансамблі	12			10				2
Тема 6. Мелодичний стрій.	6			4				2
Тема 7. Гармонічний стрій.	12			6				6
Модульний контроль	4						4	
Семестровий контроль								
Разом	**60**			38			4	18
Підготовка та проходження контрольних заходів	залік							
Змістовий модуль 2 (V курс, X семестр) Методика організаційно-творчої та навчально-виховної роботи у вокальному ансамблі								
Тема 8. Ансамбль у колективі	18			10				8
Тема 9. Робота над твором для вокального ансамблю	20			10				10
Тема 10. Засоби керування вокальним ансамблем	18			8				10
Модульний контроль	4						4	
Семестровий контроль								
Разом	**60**			28			4	28
Підготовка та проходження контрольних заходів	-							
Усього	**120**			66			8	46

Тематичний план для заочної форми навчання

Назви змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт						
		Аудиторна:					модульний контроль	самостійна
		лекції	семінари	практичні	лабораторні	семестровий		
Модуль І. Змістовий модуль 1 (V курс, IX семестр) Ансамбль як творчий колектив								
Тема 1. Специфічні особливості ансамблевого музикування. Партії, що складають ансамбль	16			2				14
Тема 2. Робота над дикцією в ансамблі. Літературна вимова при співі.	14			2				12
Тема 3. Вокально-темброва культура ансамблю	14			2				12
Тема 4. Стрій в ансамблі: Мелодичний стрій, Гармонічний стрій	16			2				14
Модульний контроль								
Семестровий контроль								
Разом	**60**			8				52
Підготовка та проходження контрольних заходів	залік							
Змістовий модуль 2 (V курс, X семестр) Методика організаційно-творчої та навчально-виховної роботи у вокальному ансамблі								
Тема 5. Ансамбль у колективі	20			2				18
Тема 6. Робота над твором для вокального ансамблю	20			4				16
Тема 7. Засоби керування вокальним ансамблем	20			2				18
Модульний контроль								
Семестровий контроль								
Разом	**60**			8				52
Підготовка та проходження контрольних заходів	-							
Усього	**120**			16				104

5. Програма навчальної дисципліни:

Модуль І

Змістовий модуль 1 (V курс, IX семестр)

Ансамбль як творчий колектив

Тема 1. Специфічні особливості ансамблевого музикування

Вокально-хорове мистецтво було й залишається найпопулярнішим серед різних видів мистецтв. Воно класифікується перш за все як вид музичного мистецтва, яке зберігає такі властивості як тимчасовість, ладо-гармонічність і звуковисотність, використовує весь комплекс музичної семантики виразних засобів. Музичні та вокально-хорові особливості жанру реалізуються в єдності з текстовим вмістом художнього образу, літературним змістом. Звідси – синтетичність жанру, близькість із театром (давньогрецький «хорос», фольклорна традиція, сучасні тенденції вокального виконавства).

Двоєдине поняття ансамблю (з фр. *ensemble* – разом) позначається як спосіб музикування, так і головний критерій художності виконання. Ансамбль має в музиці кілька значень: 1) невелика група музикантів, спільно виконуючих музичний твір; 2) твір, написаний для декількох виконавців; 3) колектив, об'єднаний будь-якими жанрами музичного чи хореографічного мистецтва; 4) специфічна якість спільного виконання, що полягає в неподільності, єдності й узгодженості устремлінь і художньо-технічних прийомів всіх його учасників.

Вокальний ансамбль – це група співаків, які виступають спільно (дует, тріо, квартет, квінтет тощо). Головна його відмінність полягає в тому, що виконавцем є організований за законами ансамблю та строю колектив вокалістів, які мають всі необхідні параметри співочого голосу, органічно поєднують всі вокально-технічні й музичні засоби, необхідні для розкриття художнього образу твору та можуть емоційне впливати на публіку.

Розрізняють вокальні ансамблі за типами та видами. До основних елементів ансамблю відносяться: синхронність (одночасність) виконання, ритмічність, ансамблева динамічність, збереження темпу, характер звуковедення, унісонний спів, спільне відчуття стилю, яскраве тембральне

забарвлення, правильна й чітка вимова, чисте інтонування, відчування й емоційний тонус кожного співака тощо.

Є величезна кількість різноманітних вокальних ансамблів і груп, що відрізняються за жанровою, стилістичною виконавською специфікою.

Основні поняття теми: поняття «ансамбль», вид ансамблю, тип ансамблю, a cappella, спірічуелс, ВІА, вокальні джазові ансамблі, музичні дуети, тріо, квартети, кавер групи, фолк групи, бой-бенд, герл-групи.

Тема 2. **Партії, що складають ансамбль**

Колектив співаків може називатися ансамблем лише за наявності в ньому декількох груп голосів, які називаються партіями. У цьому розумінні під терміном «партія» мається на увазі група однорідних голосів, які в унісон співають свою мелодичну лінію. Існує ще одне визначення цього терміна, під яким «партія» розуміється як частина твору, тобто записаний у нотному вигляді кожний окремий голос ансамблевої партитури.

В ансамблевих (хорових) партіях розрізняють загальний і робочий діапазон. У партіях ансамблю обов'язково має бути кілька різних груп голосів. Вони групуються за характером звучання та діапазону голосів. Для запису твору існує загальноприйняті правила, завдяки яким мелодійна лінія кожної партії чітко видна. Такий запис у вигляді аколади має назву партитура (хорова, ансамблева). Камерний ансамбль – це 1) група виконавців (тріо, квартет, квінтет та ін.), що виступає як єдиний художній колектив; 2) музичний твір, написаний для невеликого складу учасників.

Поняття «ансамбль» у вокальному ансамблі – це повна узгодженість у виконанні між усіма учасниками колективу на основі активного, творчого донесення ідейно-художнього задуму твору.

Існує основна класифікація хорових або ансамблевих голосів сучасності – дискант, сопрано, альт, тенор, баритон, бас, баси октавісти, бітбоксер.

Основні поняття теми: партія, divisi, діапазон, теситура, партитура, аколада, дискант, сопрано, альт, тенор, баритон, бас, біт боксер.

Тема 3. Робота над дикцією в ансамблі. Літературна вимова при співі

Дикція – це виразна вимова слів, складів й окремих звуків. Артикуляція – це робота мовного (артикуляційного) апарату, до якого входять губи, зуби, язик, м'яке та тверде піднебіння, щелепа. З метою вірного мовотворення необхідно піклуватися про активність, динамічність мовного апарату учасників ансамблю. Робота над художнім словом зачіпає такі позиції як вокальна та сценічна мова.

Робота над звукоутворенням і прийомами звуковедення переплітаються з роботою над дикцією та фразуванням. Чітка артикуляція голосних, ясне промовляння приголосних і виразне фразування забарвлюють звучання колективу, збагачують стрій, зміцнюють ансамбль. Виразна артикуляція не лише правильно формує звук чи слово, а й стимулює роботу дихального апарату. Вокальна дикція тісно пов'язана з характером твору, жанром, стилем, образом. На якість вимови тексту також впливають сила звуку, теситурні умови. Вимову тексту завжди варто доносити слухачам-глядачам.

Практична робота над дикцією та основними правилами орфоепії вважається необхідною у вокальному ансамблевому виконанні.

Основні поняття теми: дикція, артикуляційний апарат, акустика, орфоепія, редукований звук, редукція, асиміляція.

Тема 4. Вокально-темброва культура ансамблю

Головною відмітною ознакою ансамблевого звучання є вибудувала тембральна драматургія. Тембр (забарвлення звуку) залежить від різних сполучень обертонів, виділення одних і маскування інших. Красиві тембри – найцінніша властивість, яка завжди звертається до емоційної сфери людини. Зміна тембрів – один з факторів музичної драматургії для створення сценічних образів й емоційного переживання.

Обов'язкова умова для майбутніх керівників ансамблю – навчитися володіти правильним темброво-вокальним слухом, точно уявляти про шляхи виправлення невдалого звучання, знаходити блискучу колористику кожного голосу, володіти колористикою звукових ефектів, використовувати вокальний модерновий підхід тощо.

Основні поняття теми: тембр, темброво-вокальний слух, тембральна драматургія, саунд, теситура, обертони, вібрато, атака звуку.

Тема 5. Стрій в ансамблі

Стрій у хоровому чи ансамблевому співі позначається як система звуковистотних співвідношеннь звуків. Види строя: піфагорійський, чистий, темперований, дванадцятиступеневий темперований, зонний.

Співацький голос – унікальний нетемперований інструмент, який може відтворювати звуки, менші від півтону. Ансамблеве виконання нерозривно пов'язане з поняттям строю. Чистий стрій забезпечується правильним інтонуванням своєї партії кожним співаком, кожною партією, ансамблем у цілому. Особливу увагу потрібно приділити чистоті інтонування під час вивчення акапельних творів. Камертон у виконавській практиці буде в нагоді для відточення внутрішнього слуху ансамблистів.

Керівник має враховувати певні фактори, які можуть погано вплинути на стрій: неправильне звукоутворення; низька або завищена співацька позиція; погана ладова орієнтованість; широке розташування голосів; довгий спів на «f»; погане володіння співацьким диханням; проблеми координації слуху та голосу; емоційне налаштування співаків тощо.

Для забезпечення чистого строю в ансамблі, кожному співаку та кожній партії в цілому треба правильно інтонувати інтервали у їх ладової приналежності, контролювати своє виконання, виправитися у разі інтонаційних погрішностей.

Основні поняття теми: стрій, камертон, зонний стрій, темперований стрій, висока співоча форманта, низька співоча форманта, емоційний слух, вокально-хоровий слух, внутрішній слух.

Тема 6. Мелодичний стрій.

Мелодичний стрій – це послідовність музичних звуків, що йдуть один за одним у горизонтальному напрямку. Ще має назву горизонтально-мелодичний або горизонтальний стрій.

Працюючи над чистотою інтонування в хорі чи ансамблі, керівник повинен твердо знати правила інтонування інтервалів та застосовувати їх при вивченні партій. Але при цьому необхідно весь час пам’ятати про зв’язок кожного інтервалу з основною мелодичною лінією. Часто труднощі інтонування пов’язані з теситурними умовами, особливо коли йдеться про високі звуки, які вимагають уміння користуватись верхнім (головним) регістром. Тонкі музично-слухові відчуття та навички точного інтонування найкраще розвивати під час акапельного співу. Вдосконаленню інтонації сприяють спеціальні вправи у вигляді співу мажорних і мінорних гам, тетрахордів та їх узгодження зі специфікою репертуару колективу. Робота над мелодичним строєм проводиться як на роздільних заняттях із партіями, так і на спільних репетиціях.

Основні поняття теми: мелодичний стрій, правила інтонування звукорядів, правила інтонування інтервалів.

Тема 7. Гармонічний стрій

Гармонічний, або вертикальний стрій — це правильне інтонування гармонічних інтервалів і акордів у творах акордової і гомофонно-гармонічної фактури викладу. Правильне інтонування мелодії кожного голосу сприяє правильному звучанню акорду, тобто вертикально-гармонічному строю. Під час поєднання партій точно вивірений горизонтальний стрій не завжди й не відразу дає бажане звучання акорду. Виконавці впродовж певного часу звикають до нових звукових сполучень і шукають необхідну інтонацію в нових умовах. Консонантність або дисонантність співзвуч, насиченість або прозорість викладу акорду — все це впливає на якість загального строю.

Основні поняття теми: гармонічний стрій, гомофонно-гармонічна фактура, консонантність, дисонантність, інтонування акордів.

Модуль ІІ

Змістовий модуль 2 (V курс, X семестр)

Методика організаційно-творчої та навчально-виховної роботи у вокальному ансамблі

Тема 8. Ансамбль в колективі

Ансамблева звучність складається з основних елементів, таких як ансамбль, стрій, динаміка, ритм, дикція тощо. У разі порушення одного з елементів ансамблевої звучності, втрачається враження від сприймання твору, його кваліфікація та ступінь готовності до концертного виконання. Ансамблева злагодженість, чистота інтонування, яскравість і виразність нюансів, донесення літературного тексту – основні критерії високого рівня виконавського колективного музикування.

В ансамблі голоси партитури виконуються групою співаків, що складають партії. Ансамблевий спів єднає індивідуальності, навчає вмінню чути себе, свою партію й колектив у цілому, підпорядковує свій голос до загальної звучності, гнучко узгоджує свої дії з діями співаків.

Форми утворення ансамблю: загальний ансамбль усіх груп колективу, неповний, частковий, половинний. Види ансамблю: унісонний, природний, штучний, поліфонічний, диференційований, ансамбль між солістом і хором, метроритмічний, темповий, агогічний, динамічний, дикційний, тембровий.

Основні поняття теми: форми ансамблю, види ансамблю, ансамбль в залежності від фактури та теситури, ланцюгове дихання, поліфонічна фактура, гармонічна фактура, гомофонно-гармонічна фактура, теситура, партії, стрій.

Тема 9. Робота над твором для вокального ансамблю

Робота над ансамблевим твором є основним змістом всієї творчої діяльності диригента й колективу. Деталізація виконавського процесу покликана забезпечити досконале виявлення ідеї твору, усвідомлення лінії образно-емоційного розвитку, здійснення комунікаційної функції, донесення бачення твору до глядачів-слухачів та створення власної стилістики.

Три періоду роботу над вивченням твору з ансамблем: підготовчо-технічний, художній, генеральний (заключний).

Репетиційний процес розподіляється на ескізний, технологічний, художній етапи. Увесь репетиційний процес необхідно добре організувати, продумати. Головні завдання керівника (студента) – план роботи над твором, окреслення вокально-ансамблевих виконавських засобів, аналіз технічних складнощів, добір і використання вокальних вправ, вибір диригентських жестів відповідно головної мистецької мети, усвідомлення виразного виконання.

Основні поняття теми: мозаїчний розбір, фразування, художній задум, ескізний етап, технологічний етап, художній етап.

Тема 10. Засоби керування вокальним ансамблем

Диригування – це управління виконанням музичного твору, це художня діяльність, постійний і безперервний процес взаємодії керівника з музичним (вокальним, хоровим) колективом. Тактування – це рух руки в тактових схемах. Точки та послідовно єднаючі їх дольові рухи утворюють той чи інший (залежно від метра) малюнок сітки схеми. Диригування – це процес художній, а тактування – механічний.

Диригентський жест – це засіб впливу на колектив виконавців. Вивчення диригентської майстерності починається зазвичай з придбання основних технічних навичок, тобто з техніки диригування. Диригент керує хором за допомогою диригентського апарату, до якого включаються руки, голова (обличчя, очі), корпус (груди, плечі), ноги. Існують три диригентські позиції рук, три основних діапазони диригентського жесту. Диригентські рухи розгортаються в трьох планах. Диригентський жест складається із замаху, прагнення, точки, відображення.

У диригуванні початок виконання містить три прийоми вступу: момент уваги, момент дихання, жест вступу. Ауфтакт – жест попередження, жест-імпульс, попередній помах, тобто специфічний диригентський жест, що випереджає й організує виконання в плані дихання, темпу, динаміки, характеру, ритму, штриха, початку, закінчення, фермат тощо.

Для відтворення диригентських засобів музичної виразності необхідно оволодіти знаннями, вміннями та навичками передачі в диригентькому жесті темпу твору, динаміки, метроритму, характеру звуковедення, фразування, кульмінації, фермат, амплітуди та насиченості жесту, диференціації рухів, маси точки тощо.

Рухи диригента відбуваються в просторі та мають певний малюнок, який повинен чітко проглядатися, сприйматися без зусиль. Як нечітка дикція заважає розумінню мови, так і графічно неточний малюнок рухів – сприйняттю жесту.

Основні поняття теми: диригування, тактування, диригентський апарат, технічні засоби диригування, ауфтакт, функції ауфтакту, засоби диригентської виразності, схеми тактування, точка, дольовий рух, диригентський жест, позиції рук, плани, діапазони.

6. Контроль навчальних досягнень:

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів денної форми навчання

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть Балів за одиницю	Модуль І	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	-	-	-
Відвідування семінарських занять	-	-	-
Відвідування практичних (лабораторних) занять	1	19	19
Робота на семінарському занятті	-	-	-
Робота на практичному (лабораторному) занятті	10	19	190
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	-	-	-
Виконання завдань до самостійної роботи	5	7	35
Виконання модульної роботи	25	2	50

Виконання ІНДЗ	-	-	-
Разом		-	294
Максимальна кількість балів: 294			
Розрахунок коефіцієнта: 269:100 = 2,69 – за змістовий модуль 1 (залік)			

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть Балів за одиницю	Модуль ІІ	
		кількість одиниць	максимальна кіль кість балів
Відвідування лекцій	-	-	-
Відвідування семінарських занять	-	-	-
Відвідування практичних (лабораторних) занять	1	14	14
Робота на семінарському занятті	-	-	-
Робота на практичному (лабораторному) занятті	10	14	140
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	-	-	-
Виконання завдань до самостійної роботи	5	3	15
Виконання модульної роботи	25	2	50
Виконання ІНДЗ	-	-	-
Разом		-	219
Максимальна кількість балів: 219			
Розрахунок коефіцієнта: -			

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання денної форми навчання

№ з/п	Зміст завдання	Кількість годин	Кількість Балів
Модуль І. Змістовий модуль 1 (V курс, IX семестр) Ансамбль як творчий колектив			
1.	Специфічні особливості ансамблевого музикування	2	5
2.	Партії, що складають ансамбль	2	5
3.	Робота над дикцією в ансамблі. Літературна вимова при співі.	2	5
4.	Вокально-темброва культура ансамблю	2	5

5.	Стрій в ансамблі	2	5
6.	Мелодичний стрій.	2	5
7.	Гармонічний стрій.	6	5
Разом за змістовим модулем 1		18	35
Змістовий модуль 2 (V курс, X семестр) Формування виконавської майстерності ансамблевого співу в процесі колективного музикування.			
1.	Ансамбль у колективі	8	5
2.	Робота над твором для вокального ансамблю	10	5
3.	Засоби керування вокальним ансамблем	10	5
Разом за змістовим модулем 2		28	15
Усього		46	50

Перевірка виконання студентами самостійної роботи, а також її оцінювання здійснюватиметься в процесі аудиторної або дистанційної роботи. Кількість балів залежатиме від дотримання таких вимог:

- своєчасності виконання самостійної роботи;
- повноти та якості її виконання;
- активності, ініціативності та творчого підходу в здобутті знань та практичних умінь.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Модульний контроль проводиться у формі прослуховування музичного матеріалу, опанованого студентами впродовж кожного із семестрів і в практичній роботі з вокальним ансамблем із застосуванням теоретичних знань. Максимальна кількість балів – 25.

Критерії оцінювання	Бали
За бездоганний виконавський аналіз без суттєвих помилок.	21-25 балів
За наявність у виконавському аналізі певних помилок, пов’язаних з чи то з невірним визначенням форми твору або тональності, чи за не вказані важливі деталі гармонічної фактури твору.	11-20 балів
За наявність помилок у кожному з вище вказаних пунктів виконавського аналізу.	0-10 балів
Максимальна кількість балів: 25	

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Форми проведення семестрового контролю – залік (IX семестр) та критерії оцінювання складається з перевірки творчих завдань, наданих протягом семестру. Складається з: надання всіх самостійних завдань до практичних занять; накреслення плану роботи з вокальним ансамблем над програмовими композиціями; демонстрування наявної роботи з колективом на заняттях над вокальним строєм, ансамблевим і тембральним звучанням, дикцією; вокально-інтонаційного вивчення нотного матеріалу партій ансамблевих партитур; репрезентації мануального самовираження та підтвердження індивідуальним виконавським стилем; знання дефініцій тем і застосування їх у практичній діяльності.

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю

Не передбачено у зв’язку зі специфікою даної навчальної дисципліни.

6.6 Шкала відповідності оцінок

	Оцінка у балах	**Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів**
A	**90 - 100**	**Відмінно** – відмінний рівень знань в межах обов’язкового матеріалу, з можливими незначними помилками. Глибоке і повне опанування змісту навчального матеріалу, в якому студент легко орієнтується, володіє понятійним апаратом, Здатний пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, висловлювати і обґрунтовувати свої судження.
B	**82 - 89**	**Дуже добре** – достатньо високий рівень знань в межах обов’язкового матеріалу без суттєвих помилок. За повне засвоєння навчального матеріалу, володіння понятійним апаратом, орієнтування у вивченому матеріалі, свідоме використання знань для вирішення практичних завдань, грамотний виклад відповіді, але у змісті і формі відповіді мали місце окремі неточності (похибки).
C	**75 -81**	**Добре** – в цілому добрий рівень знань з незначною кількістю помилок. Засвоєний навчальний матеріал, володіння понятійним апаратом, орієнтування у вивченому матеріалі, свідоме використання знань для вирішення практичних завдань, грамотний виклад відповіді, але у змісті і формі відповіді мали місце суттєві помилки.

D	**67 - 74**	**Задовільно** – посередній рівень знань із значною кількістю недоліків. Зазнання і розуміння основних положень навчального матеріалу, при цьом устудент допускає неточності у визначенні понять та при використанні знань для вирішення практичних завдань, не вміє доказово обґрунтовувати свої судження.
E	**60 - 66**	**Достатньо** – мінімально можливий допустимий рівень знань. Не повне опанування програмного матеріалу, що задовольняє мінімальні критерії.
FX	**35 - 59**	**Незадовільно з можливістю повторного складання –** незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання. Студент має розрізнені, безсистемні знання, не вміє виділяти головне і другорядне, допускається помилок у визначенні понять, перекручує їх зміст, хаотично і невпевнено викладає, не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань.
F	**1 - 34**	**Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу –** досить низький рівень знань, що вимагає повторного вивчення дисципліни.

7. Навчально-методична карта дисципліни денної форми навчання:

Модуль Кількість балів за модуль	**Змістовий модуль 1. Ансамбль як творчий колектив** 269						
Заняття	1	2	3	4	5	6	7
Годин	4	2	4	8	10	4	6
Назва навчального модуля (практичне заняття) – 209 б.	Специфічні особливості ансамблевого музикування (10+1)*2= 22 б.	Партії, що складають ансамбль (10+1)*2 = 11б.	Робота над дикцією в ансамблі. Літературна вимова при співі. (10+1)*2 = 22 б.	Вокально-темброва культура ансамблю (10+1)*4= 44 б.	Стрій в ансамблі (10+1)*5=55 б.	Мелодичний стрій (10+1)*2 =22 б.	Гармонічний стрій (10+1)*3= 33 б.
Самостійна робота – 35 б.	5 б.	5 б.	5б.	15б.	5б.	5б.	5б.
Види поточного контролю – 25 б.	Модульна контрольна робота – 25 б.						
Підсумковий контроль Всього: Модуль Кількість балів за модуль	Балів –269 Коефіцієнт – 2,69 **Змістовий модуль 2. Методика організаційно-творчої та навчально-виховної роботи у вокальному ансамблі** 269						
Заняття	8				9	10	
Годин	10				10	8	

Назва навчального модуля (практичне заняття) – 154 б.	Ансамбль у колективі (10+1)*5= 55 б.	Робота над твором для вокального ансамблю (10+1)*5= 55 б.	Засоби керування вокальним ансамблем (10+1)*4 = 44 б.
Самостійна робота – 15 б. Види поточного контролю – 25 б.	5 б.	5 б.	5 б.
	Модульна контрольна робота – 25 б.		
Всього:	Загальна кількість балів – 194		

8. Методичне забезпечення

1. Робоча навчальна програма.
2. Збірки творів для вокальних ансамблів.
3. Навчально-методична література.
4. CD – програвач, фортепіано.

9. Рекомендованний репертуар:

1. Укр. нар. пісня «Щедрик» в обробці Р. Толмачова.
2. Укр. нар. пісня «Ой чий то кінь стоїть» в обробці О. Токар.
3. Укр. нар. пісня «Степом, степом...» в обробці О. Токар.
4. Укр. нар. пісня «О, милий мій, молю тебе...» в обробці О. Токар.
5. Укр. нар. пісня «Порізала пальчик» О. Бондаренка.
6. О. Яковчук «Бурхлива річка».
7. Муз. М. Кармінського, сл. Л. Галкіна «Тихо в гаю».
8. Муз. М. Кармінського, сл. В. Орлова «Відлуння».
9. Муз. Є. Каменоградського, сл. М. Конопницької «Журавлі».
10. І. Кириліна «Ой там, на вершечку».
11. І. Ковач «Сумний вокаліз».
12. Вільна обробка української народної пісні К. Мяскова «Ішов дід на став».
13. Обробка В. Косенка, вірші Т. Шевченка «Реве та стогне Дніпр широкий».
14. Муз. В. Мураделі, вірші О. Закалюжної «Журавлі».
15. Муз. М. Пастернака, вірші Я. Ткачівського «Рідна хата».
16. Муз. М. Пастернака, вірші Я. Ткачівського «Молитва до тебе»;
17. Carol of the bells» в обробці Pentatonix.
18. «Run to you» обробці Pentatonix.
19. «АНА» в обробці Pentatonix.
20. Укр. нар. пісня в обробці М. Леонтович «Щедрик».
21. Муз. О. Білаша, сл. В. Федорова «Калина во ржи».
22. B. Chilcott «Little Jazz Mass», № 3 «Sanctus».
23. G. Hamilton «Ride On, Jesus Ride»; J. Lennon & P. McCartney «Because».

24. Сл. і музика M. Leven «Cruella De Vil».
25. Дж. Херман «Mame» з мюзиклу «Mame»;

10. Рекомендована література

Основна (базова):

1. Знаменська О. Культура мови і співу. / О. Знаменська. – К., 1959.
2. Коробка В.И. Вокал в популярной музыке. Методическое пособие для руководителей самодеятельных и эстрадно-музыкальных коллективов/ В.И. Коробка - М.: Всесоюзный научно-методический центр, Студия популярной музыки «Рекорд», 1989 - 46с. – Електрон. дані –
3. Режим доступу: http://www.twirpx.com/file/255039/
4. (бібліотека кафедри академічного та естрадного вокалу)
5. Лащенко А. Хоровое интонирование. Хоровая культура: аспекты изучения и розвития. / А. Лащенко. – К., 1989.
6. Мархлевський А. Ц. Практичні основи роботи в хоровому класі. / А. Мархлевський. – К., 1986.
7. Микиша М. Практичні основи вокального мистецтва. / М. Микиша. – К., 1971.
8. Падалко Л. Виховання ансамблю в хорі. / Л. Падалко. – К., 1969.
9. Пігров К. Керування хором. / К. Пігров. – М., 1964.
10. Ровнер В. Е. Вокальний ансамбль. / В. Е. Ровнер. – Л., 1977.
11. Степурко О. Блюз. Джаз. Рок. Универсальный метод обучения импровизации/ О. Степурко - М.: «Камертон», 1994 – 150с. – Електрон. дані Режим доступу: http://gariksaxlessons.ru/o-stepurko-shkola-improvizatsii-dzhaz-blyuz-rok http://gariksaxlessons.ru/wp-content/uploads/2015/08/O.Stepurko-SHkola-improvizatsii.Dzhazblyuzrok.pdf
12. Чесноков П. Г. Хор и управление им. / П. Г. Чесноков. – М., 1961.
13. Дряпік В. І. Розкриваючи світ джазу, рок і поп-музики: книга для вчителя. / В. І. Дряпік. – Київ-Кіровоград, 1997.
14. Естрада. Рок музика. Джаз: термінологічний словник. Методичні матеріали по впровадженню та використання спеціальної термінології. / Авт.-укл. В. Т. Откидач. – Суми, 1993.

Додаткова:

15. Коломоєць О. Хорознавство: навч. посібник / О. Коломоєць. – Київ : Либідь, 2001. – 168 с. Режим доступу : Бібліотека Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка (37 збірника).

16. Нотний архів Бориса Тараканова. [Електронний ресурс] : Режим доступу : http://notes.tarakanov.net/.

17. Пигров К. Руководство хором / К. Пигров. – М. : Музыка, 1964. – 220 с. [Електронний ресурс] : Режим доступу : http://www.choirbgam.by/wp-content/uploads/2011/03/.

18. Чесноков П. Хор и управление им / П. Чесноков. – М., 1961. – 3-е изд. – 241 с. [Електронний ресурс] : Режим доступу : http://d.theupload.info/down/6q9i6427zx3ls5cnlt79lebhy1jl9kuw/.

11. Додаткові ресурси:

1. Антонюк В. Г. Вокальна педагогіка (сольний спів) : Підручник / В. Г. Антонюк. – К.: ЗАТ «Віпол», 2007. – 174 с. – Режим доступу: http://194.44.152.155/elib/local/sk722654.pdf

2. Зарицька А. А. Емоційність як основа професійної компетентності майбутнього співака-вокаліста / А. А. Зарицька, А. О. Зарицький // Збірник наукових праць. – Випуск LXXIV. – Том 3. – 2016. – С. 30-33. – Режим доступу: http://www.ps.stateuniversity.ks.ua/file/issue_74/part_3/8.pdf

3. Козаченко А. Особливості виконання романсу М. Глінки «Я помню чудное мгновенье» в інтерпретаційних версіях Сергія Лемешева та Сергія Бортника / Аліна Козаченко // Сучасність. – С. 90-94. – Режим доступу: http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/27662/12-Kozachenko.pdf?sequence=1

4. Морозов В. Искусство резонансного пения. Основы резонансной теории и техники / В. Морозов // ИП РАН, МГК им. П. И. Чайковского, Центр «Искусство и наука». – М., 2002. – 496 с, илл. – Режим доступу: https://studfiles.net/preview/5638738/

5. Соловйов В. А. Специфіка музичної інтерпретації: технологічний підхід / В. А. Соловйов // Молодий вчений. – № 4.2 (44.2). – Квітень, 2017 р. – С. 83-88. – Режим доступу: http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/4.2/18.pdfhttp://free.easyvoice5.ru/?utm_medium=cpc&utm_source=yandex-rsya&utm_campaign=rsya-povedenie&utm_content=notes.tarakanov.net
5. Знаменська О. Культура мови і співу. / О. Знаменська. – К., 1959.
6. Коробка В.И. Вокал в популярной музыке. Методическое пособие для руководителей самодеятельных и эстрадно-музыкальных коллективов/ В.И. Коробка - М.: Всесоюзный научно-методический центр, Студия популярной музыки «Рекорд», 1989 - 46с. – Електрон. дані –
7. Режим доступу: http://www.twirpx.com/file/255039/
8. (бібліотека кафедри академічного та естрадного вокалу)
9. Лащенко А. Хоровое интонирование. Хоровая культура: аспекты изучения и розвития. / А. Лащенко. – К., 1989.
10. Мархлевський А. Ц. Практичні основи роботи в хоровому класі. / А. Мархлевський. – К., 1986.
11. Микиша М. Практичні основи вокального мистецтва. / М. Микиша. – К., 1971.
12. Падалко Л. Виховання ансамблю в хорі. / Л. Падалко. – К., 1969.
13. Пігров К. Керування хором. / К. Пігров. – М., 1964.
14. Ровнер В. Е. Вокальний ансамбль. / В. Е. Ровнер. – Л., 1977.
15. Степурко О. Блюз. Джаз. Рок. Универсальный метод обучения импровизации/ О. Степурко - М.: «Камертон», 1994 – 150с. – Електрон. дані
16. Режим доступу:
17. http://gariksaxlessons.ru/o-stepurko-shkola-improvizatsii-dzhaz-blyuz-rok http://gariksaxlessons.ru/wp-content/uploads/2015/08/O.Stepurko-SHkola-improvizatsii.Dzhazblyuzrok.pdf
18. Чесноков П. Г. Хор и управление им. / П. Г. Чесноков. – М., 1961.
19. Дряпік В. І. Розкриваючи світ джазу, рок і поп-музики: книга для вчителя. / В. І. Дряпік. – Київ-Кіровоград, 1997.

20. Естрада. Рок музика. Джаз: термінологічний словник. Методичні матеріали по впровадженню та використання спеціальної термінології. / Авт.-укл. В. Т. Откидач. – Суми, 1993.